

VERSLAG EVALUATIEGESPREK MET EXPERT & KUNSTEDUCATOR JOKE SCHRAUWEN – 23 FEB 2024

Tijdens ons gesprek over experiment 5 geeft Joke me advies over hoe ze de methodiek ervaren heeft. Als kritische vriend volgt ze ook het proces van mijn onderzoek.

Als eerste benadrukt ze het belang van het kunnen spreken over kunst op een niveau dat relevant is voor individuen, maar vaak niet spontaan naar voren komt in onze samenleving vanwege gevoelens van intimidatie rond het gebrek aan expertise. Het belangrijkste wat deze methode, wat haar betreft, kan bieden, is de mogelijkheid om op een dieper niveau over kunst te praten. Een niveau dat werkelijk relevant is en vaak inherent is aan veel kunstwerken. Dit niveau komt echter niet vanzelf naar voren in onze samenleving, omdat het vaak als privé wordt beschouwd of omdat we er liever omheen draaien.

In onze maatschappij is het vaak eenvoudig om te praten over kennis, over het weten, benadrukt Joke. Veel kunstwerken lijken echter een drempel op te werpen voor volwassenen die denken: 'Ik kan er niets over zeggen, want ik weet er niets over'. Het dominante expertendom bepaalt het verhaal over kunst, waardoor veel mensen zich geïntimideerd voelen en denken: 'Ik begrijp er toch niets van'. Deze methode biedt volgens Joke echter de mogelijkheid voor mensen om op een gelijkwaardige manier te spreken over essentiële aspecten van kunstwerken die vaak over het hoofd worden gezien in deze gesprekken. Vaak worden deze inzichten overschaduwd door het perspectief van de expert, waardoor andere perspectieven lijken te worden gemarginaliseerd, terwijl ze eigenlijk van gelijkwaardig belang zijn.

Joke vult aan dat alles wat er tijdens het experiment gezegd is door de deelnemers, je gewoon in ChatGpt zou kunnen gooien en daar komt een perfecte zaaltekst uit. Alles wat door hen gezegd is, is op een of andere manier waar. "Misschien moet je voor de perfecte zaaltekst nog wat jaartallen toevoegen, en een paar kunsthistorische termen zoals 'barok', ik noem maar wat. Maar eigenlijk, hoe die kennis of inzichten binnenkomen, is veel meer gefragmenteerd, maar het is wel juist". En door de tijd die de deelnemers besteden aan dat werk, blijft de kennis of de inzichten hangen ('kennis' is hier een beetje een vreemd woord). Het is net zo waardevol als wanneer een gids de zaaltekst zou voorlezen. Joke suggereert dat, net zoals we doen bij de methoden van inchecken en uitchecken, de moderator alle inzichten aan het einde nog even kort zou kunnen samenvatten. "Gebruik gewoon de woorden die in die groep zijn gezegd, maar je hoeft niet veel extra informatie toe te voegen. Je hoeft niet te zeggen: 'Otto Piene was de meester van de nul-kunstenaars en hij is geboren toen en samen met Jef Verheyen heeft hij de tentoonstelling in '58...' Dat soort informatie hoeft je daar niet per se te geven. Want in dat gesprek is wel ter sprake gekomen dat hij met vuur werkte. Er is ook iets gezegd over de lege ruimte. Het is een dreiging, maar ook warmte. Al die begrippen zijn aan bod gekomen in dat gesprek en de essentie van het werk is wel gevat in dat gesprek." Dat maakt wat is gezegd minder vrijblijvend en het werkt gewoon als een herhalingsmoment. Het is volgens Joke altijd goed om die verankering in te bouwen.

Joke vermeldt ook het belang van het creëren van een veilige omgeving waarin mensen zich vrij voelen om hun mening te uiten. Ze verwijst naar haar ervaring in klasgroepen, waar traditionele lesmethoden vaak leiden tot terughoudendheid bij studenten om deel te nemen aan discussies uit angst om als minder deskundig te worden beschouwd. Joke legt uit dat het bevorderen van gelijkheid vanaf het begin helpt om deze drempel weg te nemen, waardoor alle deelnemers op gelijke voet kunnen deelnemen aan het gesprek.

Tijdens het gesprek wordt ook het aspect veiligheid besproken. Joke geeft aan dat een uitgebreide inleiding om iedereen op zijn gemak te stellen, samen met een kennismaking van de ideeën van alle deelnemers, bijdragen aan het gevoel van veiligheid. Ze benadrukt ook de opbouw van de activiteit, van een onschuldige start tot het verkennen van lichamelijke gewaarwordingen en het aangaan van relationele aspecten. Joke benadrukt dat het bespreken van persoonlijke ervaringen met vreemden een bijzondere uitdaging is, maar dat het relationele niveau waardevol is vanwege de diepgang die het biedt.

Joke voegt toe dat de groep niet willekeurig is samengesteld, met deelnemers die bekend zijn met kunst, kunsteducatie, emoties, persoonlijke ervaringen en lichamelijke sensitiviteit. We speculeren over hoe deze factoren hebben bijgedragen aan het snelle tot stand komen van een gevoel van veiligheid. We benoemen ook het belang van de bekendheid met elkaar en de context van de activiteit; een oefening, een experimenteel onderzoek, waarbij ik een model probeer te ontwikkelen.

We bespreken ook het gebruik van opstellingswerk als therapeutische methode tijdens de sessies. Ik vraag me af wat er zou gebeuren als de therapeutische elementen zouden worden weggelaten en of dit invloed zou hebben op de uitkomst. Joke deelt een vergelijkbare gedachte en vraagt zich af of elke kunsteducator deze methode zou kunnen leren, of dat er een therapeutische achtergrond voor nodig is. We benadrukken alleszins de uitdagingen van het begeleiden van de sessies en het omgaan met onverwachte situaties, en overwegen hoe deze kennis overgedragen kan worden naar andere begeleiders.

Het gesprek gaat verder met het onderzoeken van mogelijke containerbegrippen voor de methode, waarbij we op zoek zijn naar termen die niet te zweverig zijn maar toch de essentie van de ervaring vastleggen. We overwegen verschillende termen zoals "immersief" en "resonantie", maar merken op dat sommige van deze termen al te veel geassocieerd worden met specifieke contexten zoals technologie of zweverigheid.

Joke heeft het verder nog over de mogelijke toepassingen van de methode na het experiment. Ze denkt dat de methode waardevol kan zijn voor gidsen die hun rondleidingen willen aanpassen en voor groepen die bewust willen deelnemen. Ze benadrukt dat het belangrijk is om de methode fris te houden en niet te veel in herhaling te vallen. Joke erkent dat de methode arbeidsintensief is, maar gelooft dat er een publiek voor is, vergelijkbaar met de interesse in slow focus-activiteiten in musea. Ze suggereert dat de marketing moet worden aangepast om niet te medisch of therapeutisch over te komen, maar benadrukt dat er een behoefte is aan dit soort ervaringen. Ze concludeert dat het succes van de middag blijkt uit hoe de deelnemers opgeladen en blij naar buiten gingen, en ze denkt dat veel mensen dit zouden moeten kunnen ervaren.

Wat neem ik mee uit dit gesprek?

- Het belang van het kunnen spreken over kunst op een niveau dat relevant is voor individuen, maar vaak niet spontaan naar voren komt in onze samenleving vanwege gevoelens van intimidatie rond het gebrek aan expertise.

- Hoe deze methode mensen in staat stelt om op een gelijkwaardige manier te praten over essentiële aspecten van kunstwerken, die anders vaak over het hoofd worden gezien of worden overschaduwd door experts.
- De suggestie om de begeleider alle inzichten aan het einde nog even kort te laten samenvatten, door gewoon de woorden die in die groep zijn gezegd te gebruiken, maar niet veel extra informatie toe te voegen.
- Het feit dat de groep niet willekeurig is samengesteld, met deelnemers die bekend zijn met kunst, kunsteducatie, emoties, persoonlijke ervaringen en lichamelijke sensitiviteit en hoe deze factor zou kunnen hebben bijgedragen aan het snelle tot stand komen van een gevoel van veiligheid. Ook de bekendheid met elkaar en de context van de activiteit; een oefening, een experimenteel onderzoek, waarbij ik een model probeer te ontwikkelen, draagt hier mogelijk aan bij.